

91

USTAWA

z dnia 30 marca 1965 r.

o bezpieczeństwie i higienie pracy.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. Zakład pracy obowiązany jest zapewnić pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy wyłączające zagrożenie ich życia lub zdrowia.

2. Realizacja obowiązku określonego w ust. 1 następuje w oparciu o najnowsze zdobycze nauki i techniki i stanowi nieodłączny element działalności zakładu pracy.

Art. 2. 1. Pracownikiem w rozumieniu ustawy jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, mianowania lub wyboru, na podstawie umowy o naukę zawodu, przyuczenie do określonej pracy lub odbycie wstępnego stażu pracy, jak również osoba pozostająca w stosunku pracy będąca członkiem albo kandydatem na członka spółdzielni pracy.

2. Zakładem pracy w rozumieniu ustawy jest osoba prawna albo inna jednostka organizacyjna samodzielnie wykonująca działalność produkcyjną, usługową lub inną. W szczególności zakładem pracy jest przedsiębiorstwo, spółdzielnia, gospodarstwo rolne, leśne lub ogrodnicze, urząd, instytucja, organizacja społeczna, zakład naukowy, placówka oświatowo-wychowawcza lub opiekuńcza.

3. Przepisy dotyczące zakładów pracy stosuje się również do osoby fizycznej zatrudniającej pracownika.

Art. 3. Zakład pracy obowiązany jest zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pracy również osobom nie będącym jego pracownikami, a wykonującym w tym zakładzie czynności służbowe lub społeczne, jeżeli przepisy szczególne nie obciążają tym obowiązkiem innych jednostek lub osób.

Art. 4. 1. Zakład pracy obowiązany jest zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki zajęć odbywanych w nim przez studentów wyższych uczelni, uczniów szkół zawodowych i innych, nie będących jego pracownikami.

2. Obowiązek określony w ust. 1 ciąży także na szkołach i innych zakładach naukowych w stosunku do osób pobierających naukę w tych szkołach i zakładach albo odbywających w nich praktyczną naukę zawodu, zajęcia praktyczno-techniczne lub wykonujących prace społecznie użyteczne. Szczegółowy zakres tego obowiązku ustalają ministrowie, którym podlegają szkoły i zakłady naukowe.

Art. 5. Przepis art. 1 stosuje się odpowiednio do organów państwowych kierujących pracą wykonywaną przez obywateli ochotniczo lub obowiązkowo na innej podstawie niż określona w art. 2 ust. 1 oraz do jednostek organizujących pracę w ramach czynów społecznych.

Art. 6. Zakład pracy, na którego terenie prowadzone są prace przez inne zakłady pracy, obowiązany jest umożliwić tym zakładom zorganizowanie pracy w sposób zapewniający ich pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy.

Art. 7. 1. Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące prac wykonywanych w różnych gałęziach pracy (przepisy ogólne) wydaje Rada Ministrów w drodze rozporządzeń na wniosek lub po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych.

2. Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące prac wykonywanych w poszczególnych gałęziach pracy (prze-

pisy branżowe) wydają w drodze rozporządzeń właściwi ministrowie w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej i w uzgodnieniu z zarządami głównymi odpowiednich związków zawodowych.

3. Branżowe przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy dla zakładów pracy podległych lub nadzorowanych przez różnych ministrów albo dotyczące poszczególnych rodzajów robót wykonywanych w różnych gałęziach pracy wydaje w drodze rozporządzeń minister właściwy dla gałęzi pracy mającej przeważające znaczenie w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami i Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej oraz w uzgodnieniu z zarządami głównymi odpowiednich związków zawodowych.

4. Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach górniczych w sprawach nie unormowanych przepisami określonymi w ust. 1 wydaje Prezes Rady Ministrów na podstawie prawa górniczego.

Art. 8. Zakład pracy ustala w rocznych i wieloletnich planach swojej działalności konkretne zadania w zakresie poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy oraz zapewnia środki, w szczególności finansowe i materiałowe, konieczne dla realizacji tych zadań. Koszty tych środków nie mogą obciążać pracowników.

Art. 9. Zakład pracy obowiązany jest do udzielania swoim pracownikom pomocy w opracowywaniu projektów wynalazczych z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz do zapewnienia twórcom bezpośredniego udziału w pracach nad realizacją tych projektów.

Art. 10. Ogólnopanstwowy plan badań naukowych oraz plany badań prowadzonych przez właściwe placówki naukowe i naukowo-badawcze obejmują także zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.

Rozdział 2.

Projektowanie, budowa zakładów pracy oraz utrzymywanie budynków i pomieszczeń pracy.

Art. 11. 1. Założenia i projekt nowo budowanego zakładu pracy powinny uwzględniać w pełni wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Założenia i projekt przebudowywanego zakładu pracy albo jego części powinny zapewnić polepszenie istniejących warunków bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Zakres, zasady i tryb opiniowania przez organy inspekcji pracy projektów, o których mowa w ust. 1 i 2, z punktu widzenia wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy normują przepisy o sporządzaniu, uzgadnianiu i zatwierdzaniu założeń i projektów inwestycyjnych; przepisy te w tym zakresie wydaje się w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych oraz Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej.

Art. 12. 1. Właściwy inspektor pracy bierze udział w komisjach powołanych do przyjmowania do eksploatacji wybudowanych lub przebudowanych zakładów pracy albo ich części.

2. Jeżeli z powodu nieuwzględnienia wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy dopuszczenie do eksploatacji wy-

budowanych lub przebudowanych zakładów pracy albo ich części może spowodować bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia pracowników, inspektor pracy odmawia zgody na uruchomienie tych zakładów lub ich części i przedstawia sprawę do decyzji właściwemu ministrowi. Minister podejmuje decyzję po porozumieniu z zarządem głównym właściwego związku zawodowego.

Art. 13. Zakład pracy obowiązany jest utrzymywać pomieszczenia pracy, budynki i inne obiekty budowlane oraz tereny i urządzenia z nimi związane w stanie zapewniającym bezpieczne, higieniczne i dogodne warunki pracy.

Rozdział 3.

Maszyny i inne urządzenia techniczne.

Art. 14. 1. Maszyny i inne urządzenia techniczne powinny być konstruowane i budowane w taki sposób, aby:

- 1) zapewniały bezpieczne, higieniczne oraz dogodne warunki pracy, a w szczególności zabezpieczały pracownika przed urazami, działaniem substancji trujących, porażeniem prądem elektrycznym, szkodliwymi wstrząsami, nadmiernym hałasem i działaniem wibracji oraz promieniowania,
- 2) zmniejszały uciążliwość warunków pracy.

2. Maszyny i inne urządzenia techniczne przed dopuszczeniem ich do produkcji poddaje się ocenie z punktu widzenia bezpieczeństwa i higieny pracy.

3. Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi organy właściwe do oceny, o której mowa w ust. 2, oraz zasady i tryb dokonywania tej oceny.

Art. 15. 1. Maszyny i inne urządzenia techniczne, które nie mogą być albo nie zostały zbudowane w sposób określony w art. 14 ust. 1, powinny być zaopatrzone w odpowiednie zabezpieczenia zapewniające bezpieczeństwo i higieniczne warunki pracy.

2. Obowiązki wynikające z ust. 1 ciążyą na wytwórcy, a w przypadkach, w których konstrukcja zabezpieczeń uzależniona jest od warunków lokalnych, również i na użytkownika.

Art. 16. Zabrania się wytwarzania maszyn oraz innych urządzeń technicznych nie odpowiadających wymaganiom określonym w art. 14 i 15, jak również obrotu tymi maszynami i urządzeniami.

Art. 17. Przepisy art. 14—16 stosuje się odpowiednio do narzędzi pracy.

Rozdział 4.

Profilaktyczna ochrona zdrowia i opieka lekarska.

Art. 18. 1. Zakład pracy obowiązany jest stosować środki zapobiegające chorobom zawodowym i innym schorzeniom związanym z warunkami środowiska pracy, a w szczególności instalować i utrzymywać w stanie stałej sprawności urządzenia niezbędne do przeciwdziałania czynnikom powodującym te choroby i schorzenia.

2. Rada Ministrów ustala zasady współdziałania zakładów pracy z zakładami społecznymi służby zdrowia wykonującymi opiekę nad zdrowiem załóg pracowniczych.

Art. 19. 1. Zakład pracy obowiązany jest przeprowadzać systematyczne badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia metodami ustalonymi w normach, a w braku ta-

kich norm — metodami wskazanymi przez właściwe organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

2. Najwyższe dopuszczalne stężenia substancji szkodliwych dla zdrowia oraz najwyższe dopuszczalne natężenia innych czynników szkodliwych i sposób postępowania w razie ich przekroczenia określają przepisy wydane na podstawie art. 7.

3. W zakładach pracy, w których praca odbywa się w warunkach szkodliwych dla zdrowia, wojewódzki inspektor sanitarny może zarządzić wyposażenie zakładu pracy w niezbędne urządzenia pomiarowe i inne konieczne do przeprowadzania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia pracowników.

Art. 20. 1. Zakład pracy obowiązany jest przed dopuszczeniem pracownika do pracy poddać go badaniom lekarskim (badania wstępne).

2. W czasie zatrudnienia pracownik podlega badaniom okresowym i kontrolnym.

3. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Centralną Radą Związków Zawodowych określa w drodze rozporządzenia rodzaje wymaganych badań, kategorie pracowników objętych badaniami okresowymi i kontrolnymi oraz częstotliwość badań okresowych, tryb przeprowadzania badań lekarskich oraz przeciwwskazania w zakresie zatrudniania pracowników przy poszczególnych rodzajach prac.

4. Terminy wprowadzania w życie obowiązku, o którym mowa w ust. 1, w stosunku do zakładów pracy nie objętych działalnością zakładów leczniczo-zapobiegawczych przemysłowej służby zdrowia określają prezydya wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw).

Art. 21. 1. Zakład pracy jest obowiązany:

- 1) zapewnić sprawne przeprowadzanie badań lekarskich, a w szczególności ustalać w porozumieniu z kierownikiem właściwego zakładu społecznego służby zdrowia terminy i miejsce badań,
- 2) kierować pracowników na badania lekarskie przestrzegając ustalonych przez lekarza terminów,
- 3) przechowywać orzeczenia lekarskie wydane w wyniku badań lekarskich.

2. Okresowe badania lekarskie przeprowadza się poza godzinami pracy, a jeżeli zachodzi konieczność przeprowadzenia takich badań w godzinach pracy, za czas nieobecności w pracy z tego powodu przysługuje pracownikowi wynagrodzenie wynikające ze stawki osobistego zaszczerowania. Jeżeli badanie lekarskie posiada charakter specjalistyczny i odbywa się poza zakładem pracy, a nieobecność pracownika trwa dłużej niż jeden dzień, przysługuje mu za czas tej nieobecności wynagrodzenie obliczone jak za urlop wypoczynkowy.

3. Jeżeli badanie lekarskie jest prowadzone w innej miejscowości niż ta, w której mieści się siedziba zakładu pracy, pracownikowi przysługuje od zakładu pracy zwrot kosztów podróży według zasad i w wysokości określonych przepisami w sprawie zwracania chorym przez placówki służby zdrowia kosztów przejazdów do zakładów leczniczych.

Art. 22. 1. W przypadku stwierdzenia u pracownika objawów powstawania choroby zawodowej o szczególnym zagrożeniu, wymienionej w wykazie, o którym mowa w ust. 5, zakład pracy jest obowiązany:

- 1) zbadać w porozumieniu z organami Państwowej Inspek-

cji Sanitarnej przyczyny, charakter i rozmiar zagrożenia powodującego tę chorobę.

- 2) zastosować właściwe środki zapobiegawcze odpowiednie do danego zagrożenia, określone przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub zakład leczniczo-zapobiegawczy przemysłowej służby zdrowia,
- 3) przystąpić niezwłocznie do usuwania przyczyn powodujących choroby zawodowe, w szczególności przez zastosowanie urządzeń wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, hermetyzację procesów technologicznych i eliminowanie szkodliwych dla zdrowia pracowników substancji lub materiałów,
- 4) zapewnić realizację zaleceń lekarskich wydanych pracownikom, zwłaszcza w zakresie kierowania na częstsze badania lekarskie, stosowania przerw w pracy, kierowania na wczasy profilaktyczno-lecznicze, do sanatorium.

2. W przypadku dalszego utrzymywania się u pracownika objawów choroby zawodowej o szczególnym zagrożeniu, pomimo zastosowania środków określonych w ust. 1, pracownik powinien być na podstawie orzeczenia komisji przeniesiony czasowo lub na stałe do innej pracy nie narażającej go na działanie czynnika, który wywołał te objawy.

3. Pracownikowi przeniesionemu czasowo w myśl ust. 2 do innej pracy przysługuje przez okres tego przeniesienia, jednak nie dłużej niż przez 3 miesiące, wynagrodzenie nie niższe od wynagrodzenia dotychczas pobieranego, obliczonego jak za czas urlopu wypoczynkowego, pod warunkiem należytego wykonywania obowiązków na nowych stanowiskach.

4. Rada Ministrów na wniosek zainteresowanych ministrów zgłoszony w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Centralną Radą Związków Zawodowych może określić przypadki, w których wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 3, będzie przysługiwało pracownikowi przez okres do 6 miesięcy.

5. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Centralną Radą Związków Zawodowych określa w drodze rozporządzenia choroby zawodowe, których stwierdzenie daje podstawę do zastosowania przepisów ust. 1—3, oraz skład komisji, zasady i tryb postępowania przy wydawaniu orzeczeń o konieczności przeniesienia do innej pracy.

Art. 23. 1. Jeżeli badania lekarskie wykazały stałą niezdolność pracownika do danej pracy, spowodowaną wypadkiem przy pracy, chorobą zawodową lub innym schorzeniem wywołanym warunkami środowiska pracy, zakład pracy obowiązany jest przesunąć go do innej pracy odpowiedniej do jego stanu zdrowia i kwalifikacji zawodowych.

2. Jeżeli takie przesunięcie nie jest możliwe, zakład pracy powinien niezwłocznie porozumieć się z organem zatrudnienia w celu zapewnienia pracownikowi odpowiedniej pracy w innym zakładzie.

3. Zakład pracy, w którym są wolne miejsca pracy odpowiednie do stanu zdrowia i kwalifikacji zawodowych pracownika skierowanego przez organ zatrudnienia, obowiązany jest przyjąć go do pracy.

Art. 24. 1. Zakład pracy powinien zapewnić bezpłatnie pracownikom zatrudnionym przy pracach szczególnie szkodliwych dla zdrowia dożywianie specjalne, jeżeli to dożywianie jest konieczne ze względów profilaktycznych.

2. Rada Ministrów na wniosek zainteresowanych ministrów zgłoszony w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej, Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz

Centralną Radą Związków Zawodowych określa rodzaje tych prac oraz odpowiadającego im dożywiania specjalnego i zasady postępowania przy jego przyznawaniu.

Rozdział 5.

Wymagania higieniczno-sanitarne.

Art. 25. 1. Wprowadzanie do produkcji szkodliwych dla zdrowia pracowników nowych materiałów lub procesów technologicznych wymaga uprzedniego ustalenia stopnia ich szkodliwości oraz zastosowania odpowiednich środków zapobiegających tej szkodliwości.

2. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Nauki i Techniki oraz z Centralną Radą Związków Zawodowych może:

- 1) wprowadzić zakaz stosowania określonych materiałów lub procesów technologicznych w przypadkach, gdy przy aktualnym stanie technicznym nie jest możliwe przeciwdziałanie wywołanym przez nie szkodliwościom, albo
- 2) uzależnić stosowanie takich materiałów lub procesów technologicznych od przestrzegania określonych warunków.

Art. 26. 1. Zakład pracy obowiązany jest:

- 1) posiadać niezbędne urządzenia higieniczno-sanitarne,
- 2) dostarczać pracownikom środków utrzymania higieny osobistej,
- 3) zabezpieczyć pranie, odkazanie, suszenie i odpylanie odzieży ochronnej lub roboczej.

2. Rodzaje urządzeń higieniczno-sanitarnych oraz szczegółowe wymagania w tym zakresie ustalają przepisy wydawane na podstawie art. 7 oraz inne przepisy, a w szczególności przepisy wydane na podstawie prawa budowlanego.

Rozdział 6.

Szkolenie.

Art. 27. 1. Programy nauczania w szkołach wyższych, średnich i innych oraz zasadniczych szkołach i kursach zawodowych obejmują także zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Właściwi ministrowie określają w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych rodzaje szkół objętych przepisem ust. 1, a także ramowe programy i formy nauczania w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 28. 1. Nie wolno dopuścić pracownika do pracy, do której wykonywania nie ma on dostatecznej znajomości zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz potrzebnych do danej pracy umiejętności.

2. Pracownik powinien być przed dopuszczeniem do pracy przeszkolony w zakresie ogólnych zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, jak też szczególnych zasad i przepisów w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy obowiązujących przy danej pracy.

3. Niezależnie od przeszkolenia wstępnego zakład pracy obowiązany jest do prowadzenia szkolenia okresowego w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

4. Właściwi ministrowie w porozumieniu z zarządami głównymi odpowiednich związków zawodowych określają stanowiska objęte przepisami ust. 1—3, ustalają programy i formy szkolenia wstępnego i okresowego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ustalają częstotliwość szkolenia okresowego.

Art. 29. Osoby zajmujące stanowiska kierownicze w zakładzie pracy powinny wykazać się znajomością zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów o ochronie pracy w zakresie niezbędnym do wykonywania ciążących na nich obowiązków.

Art. 30. 1. Zakład pracy obowiązany jest podawać do wiadomości pracowników treść przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy obowiązujących przy wykonywanych przez nich pracach.

2. Zakład pracy powinien wydawać szczegółowe instrukcje i wskazówki dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy na poszczególnych stanowiskach roboczych.

Rozdział 7.

Odzież ochronna, odzież robocza i sprzęt ochrony osobistej.

Art. 31. 1. Zakład pracy obowiązany jest dostarczać bezpłatnie dogodnej w użyciu odzieży ochronnej, sprzętu ochrony osobistej i innych środków ochronnych pracownikom zatrudnionym przy pracach narażających ich na uszkodzenie ciała lub urazy mechaniczne, oparzenia, zatrucia, a także pracownikom zatrudnionym w niskich temperaturach, wilgoci, hałasie itp.

2. Rada Ministrów na wniosek Centralnej Rady Związków Zawodowych uzgodniony z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac ustali wytyczne w zakresie zasad przydzielania odzieży ochronnej.

3. W trybie przewidzianym w ust. 2 Rada Ministrów określi również zasady przydzielania odzieży roboczej.

Rozdział 8.

Rejestracja i sprawozdawczość w zakresie wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych.

Art. 32. 1. Zakład pracy powinien prowadzić rejestrację oraz sprawozdawczość w zakresie wypadków przy pracy.

2. Prezes Rady Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb badania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz rodzaj i sposób sporządzania oraz prowadzenia dokumentacji związanej z tymi wypadkami.

3. Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi sposób prowadzenia rejestracji i sprawozdawczości z wypadków przy pracy.

Art. 33. 1. Zakład pracy ma obowiązek niezwłocznego zawiadamiania inspektora pracy i prokuratora oraz jednostki nadrzędnej o każdym wypadku przy pracy śmiertelnym, ciężkim lub zbiorowym.

2. Do zawiadomienia określonego w ust. 1 obowiązany jest ponadto zakład społeczny służby zdrowia udzielający pomocy lekarskiej pracownikowi, który uległ wypadkowi przy pracy.

Art. 34. 1. Zakład pracy obowiązany jest prowadzić rejestrację zachorowań na choroby zawodowe wymienione w wykazie, o którym mowa w ust. 4.

2. Zakład pracy ma obowiązek niezwłocznego zgłaszania do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej i inspektora pracy każdego przypadku choroby zawodowej albo podejrzenia o nią.

3. Do zgłoszenia choroby zawodowej obowiązany jest ponadto:

- 1) zakład społeczny służby zdrowia, w którym stwierdzono przypadek choroby zawodowej,
- 2) lekarz, który przy wykonywaniu zawodu ustalił chorobę zawodową lub powziął podejrzenie o nią,
- 3) lekarz weterynarii, jeżeli przy wykonywaniu zawodu stwierdził wypadek zakażenia ludzi chorobą odzwierzęcą,
- 4) lekarz wykonujący oględziny zwłok lub sekcję bez względu na to, czy dany przypadek choroby zawodowej stwierdzono za życia.

4. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia wykaz chorób zawodowych podlegających zgłoszeniu w myśl ust. 2 i 3, organy powołane do stwierdzania choroby zawodowej, tryb postępowania przy ustalaniu i zgłaszaniu chorób zawodowych, a w porozumieniu z Prezesem Głównego Urzędu Statystycznego — zasady dokumentacji, sprawozdawczości oraz statystyki tych chorób.

Art. 35. Zakład pracy obowiązany jest systematycznie badać kształtowanie się wypadkowości przy pracy, chorób zawodowych i innych schorzeń wywołanych warunkami środowiska pracy w zakładzie pracy i w oparciu o wyniki tych badań stosować właściwe środki zapobiegawcze.

Rozdział 9.

Obowiązki pracowników.

Art. 36. Przestrzeganie zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy stanowi podstawowy obowiązek każdego pracownika. W szczególności pracownik jest obowiązany:

- 1) wykonywać pracę w sposób zgodny z zasadami i przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przestrzegać wydawanych w tym zakresie zarządzeń i wskazówek przełożonych,
- 2) dbać o należyty stan maszyn, urządzeń, narzędzi i sprzętu oraz porządek i ład w miejscu pracy,
- 3) używać przydzielonej mu odzieży ochronnej i roboczej oraz sprzętu ochrony osobistej zgodnie z ich przeznaczeniem,
- 4) poddawać się badaniom lekarskim wstępnym, okresowym i kontrolnym oraz innym zarządzonym przez właściwe organy i stosować się do zaleceń lekarskich,
- 5) brać udział w szkoleniu i instruktażu z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, znać obowiązujące w tym zakresie przepisy oraz poddawać się wymaganiom egzaminom sprawdzającym,
- 6) niezwłocznie zawiadamiać przełożonych o zauważonym w zakładzie pracy wypadku przy pracy albo zagrożeniu dla zdrowia lub życia ludzkiego.

Art. 37. 1. Kierownik zakładu pracy ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie.

2. Kierownik zakładu pracy ma w szczególności obowiązki:

- 1) organizowania pracy w zakładzie w sposób zapobiegający możliwości powstawania warunków grożących wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi schorzeniami wywoływanymi warunkami środowiska pracy,
- 2) sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem w zakładzie zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów o ochronie pracy, wydawania poleceń usu-

wania istniejących w tym zakresie uchybień oraz kontrolowania wykonania takich poleceń,

- 3) zapewnienia wykonania poleceń i zarządzeń wydawanych przez organy nadzoru nad warunkami pracy.

Art. 38. 1. Przepisy art. 37 stosuje się odpowiednio do kierowników komórek organizacyjnych zakładu pracy, osób kierujących wydzielonymi zespołami pracowników oraz do majstrów i brygadzystów.

2. Pracownicy, o których mowa w ust. 1, mają w szczególności obowiązki:

- 1) organizowania stanowisk roboczych zgodnie z zasadami i przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 2) zapewnienia pracownikom środków ochrony osobistej i dopilnowania ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem,
- 3) organizowania, przygotowywania i prowadzenia robót w sposób zabezpieczający przed wypadkami przy pracy oraz chorobami zawodowymi i schorzeniami wywołanymi warunkami środowiska pracy,
- 4) sprawowania nadzoru nad bezpiecznym i higienicznym stanem pomieszczeń pracy oraz wyposażenia technicznego,
- 5) sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przez pracowników zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

Rozdział 10.

Służba bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 39. 1. W produkcyjnych i usługowych zakładach pracy oraz ich nadrzędnych jednostkach organizacyjnych działa służba bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Rada Ministrów na wniosek Centralnej Rady Związków Zawodowych określi wymagania kwalifikacyjne oraz zakres działania pracowników służby bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy i ich nadrzędnych jednostkach organizacyjnych.

Rozdział 11.

Obowiązki nadrzędnych jednostek organizacyjnych nad zakładami pracy.

Art. 40. Przy wykonywaniu uprawnień w stosunku do podległych zakładów pracy nadrzędne jednostki organizacyjne powinny uwzględniać zadania tych zakładów w zakresie zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. W szczególności jednostki te obowiązane są:

- 1) ustalać zadania planowe przy założeniu, że ich wykonywanie powinno odbywać się w warunkach wynikających z zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, a w razie potrzeby zapewniać środki niezbędne dla ich realizacji,
- 2) uwzględniać w wytycznych rozwoju zakładów pracy poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 3) udzielać pomocy zakładom pracy przy wykonywaniu przez nie zadań w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 4) kontrolować i co najmniej corocznie oceniać stan realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy zaplanowanych przez zakłady pracy oraz udzielać wytycznych.

Rozdział 12.

Nadzór nad wykonywaniem zadań w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 41. 1. Nadzór nad warunkami bezpieczeństwa i higieny pracy sprawują:

- 1) związki zawodowe przez swoje instancje oraz przez inspektorów pracy i społecznych inspektorów pracy,
- 2) działające z mocy przepisów szczególnych organy administracji państwowej,

2. Organy, o których mowa w ust. 1 pkt 2, współdziałają z instancjami związkowymi, inspektorami pracy i społecznymi inspektorami pracy przy wykonywaniu zadań w zakresie nadzoru nad warunkami bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 42. 1. Związki zawodowe współdziałają z właściwymi organami i osobami przy podejmowaniu przez nie decyzji w sprawach bezpieczeństwa i higieny pracy.

2. Instancje związkowe mają prawo dokonywania kontroli i oceny stanu bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy i występowania z wnioskami o zastosowanie właściwych środków zapobiegawczych.

3. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 2, instancje związkowe mają prawo żądania od zakładów pracy i ich jednostek nadrzędnych potrzebnych danych i okazywania dokumentów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

4. Instancje związkowe mają prawo występowania z wnioskami do właściwych organów o pociągnięcie do odpowiedzialności osób winnych nieprzestrzegania zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Organ, do którego wniosek skierowano, obowiązany jest nie później niż w terminie miesięcznym zawiadomić instancję związkową o sposobie załatwienia wniosku.

5. Zadania i uprawnienia inspektorów pracy i społecznych inspektorów pracy regulują odrębne przepisy.

Art. 43. Załogom zakładów pracy przysługuje prawo nadzorowania i kontrolowania warunków bezpieczeństwa i higieny pracy oraz prawo stanowienia w zasadniczych sprawach z tego zakresu na zasadach przewidzianych obowiązującymi przepisami, a w szczególności przepisami o samorządzie robotniczym.

Art. 44. 1. W zakładach pracy przeprowadza się okresowo społeczne przeglądy warunków pracy mające na celu:

- 1) badanie stanu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przestrzegania obowiązujących przepisów w tym zakresie,
- 2) ocenę wykonania planu poprawy warunków pracy oraz sposobu i celowości dokonywania na ten cel wydatków,
- 3) przedstawianie wniosków w zakresie poprawy warunków pracy.

2. Rada Ministrów i Centralna Rada Związków Zawodowych określają zasady i tryb przeprowadzania okresowych społecznych przeglądów warunków pracy oraz sposób wykorzystania materiałów i realizacji wniosków wynikających z takich przeglądów.

Art. 45. 1. Państwowa Inspekcja Sanitarna wykonuje nadzór nad warunkami higieny pracy.

2. Do zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej należy w szczególności wydawanie decyzji w sprawach:

- 1) usuwania stwierdzonych w zakładach pracy uchybień mogących powodować choroby zawodowe,

- 2) przeprowadzania badań lekarskich wstępnych, okresowych lub kontrolnych,
- 3) przenoszenia do innych prac pracowników zagrożonych chorobami zawodowymi bądź chorych na takie choroby.

3. Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w przypadku stwierdzenia uchybień w zakresie warunków higieny pracy wydają zarządzenia o unieruchomieniu zakładu pracy w całości lub w części, jeżeli niezwłoczne usunięcie tych uchybień nie jest możliwe lub gdy do tego celu jest konieczne unieruchomienie zakładu pracy lub jego części.

Rozdział 13.

Przepisy końcowe.

Art. 46. Przepisów art. 28—30 i 36—38 nie stosuje się do pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach górniczych w zakresie unormowanym przepisami dekretu z dnia 6 maja 1953 r. — Prawo górnicze (Dz. U. z 1961 r. Nr 23, poz. 113).

Art. 47. 1. Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia zakres i sposób stosowania przepisów ustawy do osób stale wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy, a w szczególności na podstawie umów o dzieło lub umów zlecenia.

2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Plac określi w drodze rozporządzenia zakres stosowania przepisów ustawy do osób przebywających w zakładach karnych i w zakładach dla nieletnich, wykonujących pracę w tych zakładach albo poza nimi.

3. Minister Rolnictwa w porozumieniu z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej, Centralną Radą Związków Zawodowych oraz Przewodniczącym Komitetu Pracy i Plac ustali w drodze rozporządzenia obowiązek stosowania niektórych przepisów ustawy przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne i kółka rolnicze przy wykonywaniu prac przez członków tych spółdzielni i kółek.

4. Ministrowie Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych określają zakres i sposób stosowania w podległych im jednostkach, instytucjach i zakładach wojskowych przepisów ustawy w stosunku do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, a Minister Spraw Wewnętrznych — w stosunku do funkcjonariuszów Milicji Obywatelskiej i członków Korpusu Technicznego Pożarnictwa.

Art. 48. Ileć w ustawie jest mowa o ministrach, należy przez to rozumieć również kierowników urzędów centralnych i odpowiednio zarządy centralnych organizacji spółdzielczych.

Art. 49. 1. W dekrete z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowania inspekcji pracy (Dz. U. z 1954 r. Nr 52, poz. 260 i z 1960 r. Nr 20, poz. 119) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) użyte w dekrete określenia „techniczna inspekcja pracy” i „techniczny inspektor pracy” zastępuje się odpowiednio określeniami „inspekcja pracy” i „inspektor pracy”;
- 2) w art. 5 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Do inspektora pracy należy nadzór nad przestrzeganiem przez zakłady pracy przepisów prawa pracy, a w szczególności przepisów o stosunku pracy,

o bezpieczeństwie i higienie pracy, o pracy młodocianych i kobiet, o czasie pracy i urlopach.”;

- 3) art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. 1. Kto kierując zakładem pracy lub zespołem pracowników nie przestrzega przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, podlega karze grzywny od 100 zł do 4.500 zł lub karze aresztu do trzech miesięcy.

2. Tej samej karze podlega, kto:

- 1) wbrew obowiązującym przepisom uruchamia nowo zbudowany lub przebudowywany zakład pracy albo jego część bez udziału inspektora pracy;
- 2) wbrew obowiązkowi nie zawiadamia w przewidzianym terminie inspektora pracy, prokuratora lub innego właściwego organu o wypadku przy pracy lub chorobie zawodowej albo nie ujawnia wypadku przy pracy lub choroby zawodowej lub podaje niezgodne z prawdą informacje, dowody albo sprawozdania z tych wypadków i chorób;
- 3) nie wykonuje w terminie nakazu inspektora pracy lub zalecenia zakładowego społecznego inspektora pracy albo podejmuje bez wymaganej przepisami zgody lub opinii tych organów decyzję wymagającą takiej zgody lub opinii;
- 4) utrudnia działalność organów inspekcji pracy, w szczególności uniemożliwia przeprowadzenie wizytacji zakładu lub nie udziela temu organowi informacji niezbędnych do wykonywania jego zadań.

3. Zamiast kar przewidzianych w przepisach:

- 1) o umowie o pracę,
 - 2) o czasie pracy,
 - 3) o urlopach,
 - 4) o pracy kobiet,
 - 5) o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy,
 - 6) o społecznej inspekcji pracy,
 - 7) o utworzeniu rad zakładowych
- stosuje się kary określone w ust. 1.”;

- 4) po art. 10 dodaje się art. 10a, 10b, 10c, 10d i 10e w brzmieniu:

„Art. 10a. 1. W sprawach o wykroczenia, o których mowa w art. 10 niniejszego dekretu oraz w art. 59 Prawa o wykroczeniach, orzekają inspektorzy pracy, kolegia orzekające przy wojewódzkich komisjach związków zawodowych, zwane w dalszym ciągu dekretu „kolegiami orzekającymi”, oraz kolegium odwoławcze przy Centralnej Radzie Związków Zawodowych, zwane w dalszym ciągu dekretu „kolegium odwoławczym”.

2. Inspektor pracy orzeka karę grzywny do 1.500 zł.

3. Od orzeczenia inspektora pracy obwiniony, jego obrońca albo prokurator mają prawo w terminie 14 dni od ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia odwołać się do kolegium orzekającego. Kolegium orzekające utrzymuje, zaskarżone orzeczenie w mocy lub uchyla je i wydaje nowe orzeczenie.

Art. 10b. 1. Inspektor pracy składa wnioski do kolegium orzekającego o rozpatrzenie sprawy, jeżeli uzna, że społeczna szkodliwość czynu, stopień zawinienia lub inne ważne okoliczności sprawy wymagają wymierzenia kary surowszej niż określona w art. 10a ust. 2.

2. Kolegium orzekające przekazuje sprawę do sądu powiatowego, w którego okręgu zostało popełnione wykroczenie, jeżeli okoliczności określone w ust. 1 wymagają wymierzenia kary aresztu.

3. Wniosek kolegium orzekającego przekazującego sprawę do sądu powiatowego zastępuje w postępowaniu sądowym akt oskarżenia.

4. Do postępowania przed sądem powiatowym stosuje się przepisy kodeksu postępowania karnego, obowiązujące w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ze zmianami przewidzianymi w art. 505, 506 § 1 i 507 kodeksu postępowania karnego. Wyrok sądu jest prawomocny.

5. Inspektor pracy może popierać oskarżenie obok lub zamiast prokuratora.

6. Od orzeczenia kolegium orzekającego rozpatrującego sprawę przekazaną kolegium w trybie ust. 1 obwiniony, jego obrońca, prokurator lub inspektor pracy mają prawo w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia odwołać się do kolegium odwoławczego.

7. Kolegium odwoławcze wydaje orzeczenie, w którym bądź utrzymuje zaskarżone orzeczenie w mocy, bądź je uchyła i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia, bądź też jeżeli postępowanie dowodowe nie wymaga uzupełnienia — wydaje nowe orzeczenie.

8. Orzeczenie, od którego nie wniesiono w terminie odwołania, oraz orzeczenie wydane na skutek odwołania jest prawomocne.

Art. 10c. 1. Centralna Rada Związków Zawodowych sprawuje nadzór w zakresie orzekania nad działalnością kolegiów orzekających i kolegium odwoławczego. W ramach tego nadzoru Centralna Rada Związków Zawodowych może w szczególności uchyłać prawomocne orzeczenia tych kolegiów, jeżeli są one pozbawione podstawy prawnej lub oczywiście niesłuszne.

2. Uchylając orzeczenie Centralna Rada Związków Zawodowych umarza postępowanie bądź łagodzi orzeczoną karę, jeżeli zgromadzony w sprawie materiał stwarza dostateczną podstawę do takiej decyzji, bądź przekazuje sprawę do rozpatrzenia w innym składzie temu kolegium, które wydało to orzeczenie.

3. Uprawnienia określone w ust. 1 i 2 przysługują Głównemu Inspektorowi Pracy w zakresie orzecznictwa inspektorów pracy, z tym że w razie uchylenia orzeczenia inspektora pracy podlega ono przekazaniu do rozpatrzenia przez właściwe terenowo kolegium orzekające.

4. Prawomocne orzeczenie inspektora pracy, kolegium orzekającego lub kolegium odwoławczego może być zaskarżone przez prokuratora z powodu naruszenia prawa do organów określonych w ust. 1 i 3.

5. Uchylenie prawomocnego orzeczenia na niekorzyść uniewinnionego lub ukaranego nie może nastąpić po upływie trzech miesięcy od jego uprawomocnienia się.

6. Wytyczne dotyczące zasad orzekania przez inspektorów pracy oraz kolegia w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom prawa pracy wydaje Centralna Rada Związków Zawodowych w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych i Prokuratorem Generalnym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

7. Przy wykonywaniu kary grzywny stosuje się przepisy w sprawie zasad i trybu potrąceń z wynagrodzenia na rachunek grzywny, a jeżeli ukarany nie pozostaje w stosunku pracy — przepisy o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych. Wpływy z tytułu kar stanowią dochód prezydium powiatowej (miejskiej w mieście stanowiącym

powiat, dzielnicowej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej właściwej dla miejsca zamieszkania ukaranego. Prezydium powiatowej (miejskiej w mieście stanowiącym powiat, dzielnicowej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej jest wierzycielem tych należności w rozumieniu powyższych przepisów.

Art. 10d. 1. W postępowaniu przed kolegiami stosuje się odpowiednio przepisy o orzecznictwie karno-administracyjnym.

2. Rada Ministrów i Centralna Rada Związków Zawodowych określają skład i sposób powoływania kolegiów orzekających oraz kolegium odwoławczego, skład kompletów orzekających, szczegółowy tryb postępowania przed kolegiami i przed inspektorem pracy, jak również szczegółowy tryb postępowania odwoławczego oraz zasady i tryb sprawowania nadzoru, o którym mowa w art. 10c ust. 1 i 3.

Art. 10e. Przepisów art. 10, 10a, 10b, 10c i 10d nie stosuje się do wykroczeń, o których mowa w art. 137 ust. 1 dekretu z dnia 6 maja 1953 r. — Prawo górnicze (Dz. U. z 1961 r. Nr 23, poz. 113)."

5) uchyła się art. 3, art. 7 ust. 1, 2 i 4 oraz art. 8.

2. Prezes Rady Ministrów ogłosi w Dzienniku Ustaw jednolity tekst dekretu z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowania inspekcji pracy (Dz. U. Nr 52, poz. 260), z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji artykułów, ustępów i punktów.

Art. 50. W art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1950 r. o Społecznej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 1955 r. Nr 20, poz. 134) wyrazy „na jeden rok” zastępuje się wyrazami „na okres równy okresowi kadencji rad zakładowych”.

Art. 51. 1. Tracą moc:

- 1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu (Dz. U. Nr 78, poz. 676 z późniejszymi zmianami),
- 2) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. Nr 35, poz. 325 z późniejszymi zmianami),
- 3) art. 7 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. Nr 35, poz. 324 z późniejszymi zmianami),
- 4) art. 461 § 1 kodeksu zobowiązań,
- 5) ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. o zapewnieniu bezpieczeństwa i higieny pracy przy budowie i obsłudze maszyn i urządzeń technicznych (Dz. U. Nr 36, poz. 330),
- 6) art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. — Prawo budowlane (Dz. U. Nr 7, poz. 46).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych i przewidzianych w niniejszej ustawie pozostają w mocy przepisy dotychczasowe ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 52. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1965 r.

Przewodniczący Rady Państwa: E. Ochab

Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki